

~~ДТ 7935~~ Др ВІ
30.

О. ОЛЕСЬ.

Солом'яний Бичок.

Видання Союзу Українських Журналістів і Письменників.

U 27766

W 27766

625177

SLOVANSKÁ KNIHOVNA

3186117312

300875

О. Олесь.

Солом'яний Бичек.

Казка в 1 картині.

Село. Вулиця. Стара хата Діда та Баби. Садок. Дід та Баба виходять з хати і сідають на призьбі.

- Баба. Все хліб, та вода...
Ой, біда, ой, біда!
- Дід. Мовчи, бабо, сиди тихо...
- Баба. Ой, лихо, лихо, лихо!..
- Дід. Мовчи, бабо, сиди тихо...
- Баба. Люди їдять книші, сало,
Та й то кажуть, що їм мало!
А в нас що дня... хліб та вода...
Ой, біда, ой, біда...
- Дід. Мовчи, бабо, сиди тихо...
- Баба. Ой, лихо, лихо, лихо!..
- Дід. Колиб було поле в мене,
Та широке, та зелене,
Став би я десь на горбочку
Під грушкою, в холодочку
І до місяця ясного
Все б стояв, дививсь на його.
- Баба. Щоб я мала шмат земельки,
Посіяла б конопельки,
А в зімі за прялку сіла,
Щоб була сорочка біла.
- Дід. Коли б був кінь у нас, —
Я б весь день його пас.

- Баба. Ех, корівоньку б нам
 Та з маленьким телям!
 Молочко б я доїла,
 Сир та масло робила.
 Ти б на покуті сів
 Та варенички їв.
- Дід. В мене в грудях пече,
 В мене слина тече...
 Я б наївся до схочу,
 Я... вареників хочу!
- Баба. Все хліб та вода...
 Ой, біда, ой, біда!
- Дід. Я б наївся до схочу,
 Я вареників хочу.
- Баба. Мовчи, діду, сиди тихо.
- Дід. Ой, лихо, лихо, лихо!
 Я б напивсь молочка...
- Баба. Хоч би мати бичка,
 Хоч малого, хоч худого...
- Дід. Що за користь від його?
- Баба. Я вже знаю сама.
- Дід. Що ж, — нема, той нема...
 От би глечик молочка!..
- Баба. Роби, діду, бичка.
- Дід. Та на що тобі він здався, —
 Що б з нас кожний насміхався?..
- Баба. Хай... для глуму, для потіхи —
 Наскуби соломи з стріхи
 І скрути бичка із неї
 Для розрадоньки моєї.
 Будуть люде йти орати
 Будуть думати — гадати,
 Що і в нас є бичок
 Сірячок, третячок.
- Дід. Може й справді! щой казати, —
 Будуть люде йти, — гадати:

Ач, візьми його хороба,
Та у діда є худоба,
Та який ще бичок! —
Сірячок — третячок.
Хай для глуму, для потіхи
Наскубу соломи з стріхи...
А солома щоб трімалась
По лугах не росипалась, —
Є смоли мазниця повна.
Все трімав її для човна,
Та зла доля не судила,
Щоб на човні ти сиділа.

Баба. Почекаймо ліпших літ,
Буде все колись, як слід.

(Дід смикає зі стріхи солому, сідає збоку і лаштує з соломи бичка. Баба несе мотузки і кидає Дідові).

Баба. В ноги палиці встав,
Щоб на землю не впавав.

Лірник *(підходяючи, спиняється і грає на лірі).*

Ой, всі люде рівно на світ родяться,
Та не всім рівно на сім світі водиться.
Одні люде у роскошах купаються,
А другії та гіркими умиваються.
В одних землі — оком не обнятоньки,
А у других — ніде поховатоньки...
Ох, і де ж ти, правдонько, дівалася,
В які ліси, в які пуці ти сховалася.

(Вклоняючись). Подайте милостиню, добрі люде,
Вам на тім світі, а міні на сім легше буде.

Дід. Правду лірник каже!
Хай таке, хоч, зваже:
У сусіди і земелька,
І лісочку добра жменька,

І садочок з вишеньками,
І ставочок з караськами,
І коровка і телятко,
І свиночка й поросятка.

А у мене, подивися,
(Аби сьози не лилися) —
Хата на-бік похилилась,
І комора завалилась;
Ні городу, ні садочка,
І на двох одна сорочка.

Б а б а. Годі, діду, сльози лити,
Раз почав, — кінчай робити.
В'яжи бичка мотузком,
Жени пастись батіжком,
Щоб був ситий та гладенький,
На ярмарок готовенький.

Л і р н и к. Люде добрі! Чи нема в вас шматка сала,
Бо душа за три дні зовсім охляла;
Годувалась вітром, напувалась росою,
А вкривалась дощем під вербою.

Д і д. От — таке! Згадали сало!
Аж під серцем загурчало!
Та нема його і духу!..
Їмо, діду, ми макуху,
В свято — висівки, цибулю,
А у буддень — з маком дулю.

Л і р н и к. Невеселі речі чую, —
Може я вас нагодую:
Є у мене шмат черствого,
Та ще й добра сіль до його.

(Сідає на землю і розв'язує торбу).

Б а б а. Ох, які ж ви, діду, милі, —
Ми б весь вік із вами їли!

Д і д. Коли б зуби, — було б смашно,
Та згубив їх необашно.

Баба. Бач, роззявив тільки рота, —
Вже й робити не охота...

Дід. Та бичок уже готовий, —
Аби був живий, здоровий!

Лірник. От і торба спорожнилась.

Баба. Ні, — ось крихта ще лишилась.

Лірник *(встаючи)*. Треба йти вже, — прощавайте!

Баба. А ви нас не забувайте,
Та загляньте колись в хату —
Чим багату, тим і раду.

Лірник. Як в торбинці де-що буде, —
Завітаю, добрі люде!

(Пішов).

Дід. Пообідав... тягне спати...

Баба. Не пушу, старий, до хати, —
Мушиш ти бичка скінчити,
Щоб було нам з чого жити.

Дід. Обсмолити — це не штука...
Глянь — но, ледве не замука!

(Пішов).

Баба. Так неси ж мерщій мазницю!
— Зараз, зараз, любий бицю,
Зараз висмикну лозину, —
Пожену в садок тварину.

(Пішла).

Бичок. Му, му, му-у!

Дід. *(з смолою)*. Бач, не терпиться йому
(обсмолює бичка).

Баба. *(З лозиною)*. Ну, дідусю пасти гнати,
Тут близенько біля хати.
Став бичка мерщій на ноги,
Налигай, як слід, за роги.

Дід. Та про се вже не журись, —
Вмів налигувать колись.

(Дід ставить бичка на ноги, нали-

гує, тягне вперед до себе. Баба підганяє лозиною).

Баба. Гей, бичочку, гей, бичочку,
Гей, на пашу до садочку...
Гей, бичок,
Третячок!

*(Бичок стоїть)
(Павза).*

Бичку, бичку,
На травичку,
На мнякеньку,
На смашненьку!

(Бичок ні з місця).

Дід. Діду, він не хоче йти!
Хвоста, хвоста покрути!

*(Баба береться за хвіст, бичок
подається вперед).*

Баба. Прив'яжи його до тину.

Дід. Напоїти б слід тварину.

Баба. Ну, пасись, не лізь у шкоду,
А ми підемо в гай по воду.

(Беруть відра і йдуть по воду. Вибігає зайчик).

Зайчик. Гей бичок,
Третячок,
Із соломи в'язаний
Смолою обмазаний, —
Як від вовка я тікав,
Собі вушко розірвав.
Ой, серденько — душко,
Зліпи мені вушко,
Склей його смолою,
Чорною, густою.

Бачиш, як я плачу, —
І світа не бачу,
Бо вушка оздоба
Всього мого лоба.
Зглянься ж надо мною,
Заліпи смолою,
Слізоньки утри.

Бичок. Та бери!

*(Зайчик стає на задні лапки и при-
липає ними і зубами до Бичка. Трохи
пручається і кам'яніє).*

Лисичка. Здоров будь,
Мій бичок,
Сірячок!
Чи ти чув
Про мою пригоду,
Нечувану зроду? —
Вчора у лісочку
Я вгледіла квочку, —
З курчатками ходе,
Цокотить, виводе.
Пісня така мила!
Я за кущ і сіла,
Щоб навчитись пісні.
Коли щось як трісне!
Зирк! — аж хорт страшений,
Гар — гар та на мене,
Та за бік мене
Як гамане!
За що? — я питаю,
А сама тікаю.
Вибігла на гору
Та в нору!
Скликала громаду...
Дали мені раду

Тебе привітати,
Смоли попрохати.
Дякую згори!
Та бери!

Бичок.

(Лисичка, як і зайчик, прилипає до бичка).

Здоров був!
Чи ти чув,
Що я вчора заблудився
І в кошарі опинився?
Що робить, куди тікати?!
Я й звернувся до ягняти,
Щоб дорогу показало
(А бодай воно пропало!)
І прийшла ж йому охота
Мені вскочить просто в рота!
От я й лізу через тин,
А під тином селянин!
От — така оглобля в його.
Що ж дарма... але на кого?!
В одну мить на ноги вставши,
Ні словечка не сказавши,
Що й до чого, не спитавши,
Лусь! мене по ребрах здуру, —
Ну і збив на боці шкуру.
Битись з дурнем не пристало,
(Чи на світі дурнів мало!)
Не схотів я й розмовляти
І подавсь собі до хати...
Треба б дірку залатати, —
Так смоли мені здери.
Та бери!

Бичок.

(З вовком робиться те саме, що і з попередніми).

Ведмідь. Лихо, лихо! Загнав в лапку
От — таку, страшенну скабку;
Ні побігти, ні полізти,
Неможливо навіть сісти.
Вийняв скабку — кров тече,
Рану як огнем пече.
Дай смоли і я до суду
Тобі дякувати буду!
Принесу тобі з лісочку
І сунічок і медочку
Для розваги, та для гри
Щей колоду.

Бичок. Та бери!

(Ведмідь прилипає, борсається)...

Лисичка. Кепська справа,
Вовче — друже!

Вовк. Кепська, кепська,
Кепська дуже.

Зайчик. Ох, і лихо ж...
Коли б знати...

Ведмідь. Було б скабки
Не виймати.

Вовк. Що ж це буде?

Ведмідь. Що ж це буде?

Лисичка. Прийдуть люде!

Зайчик. Прийдуть люде!

Всі. Бицю, Бицю,
Дай нам волю
Погуляти
Ще по полю.

Бичок. Та бери.

Всі. Оддери!

Лисичка. Тебе візьмем
Ми, бичочку,
Будеш жити

Ти в лісочку.
Мнягше шовку
Там травичка,
Наче срібло
Там водичка.
Будешь пастись,
Похожати,
В холодочку
В спеку спати. *(Дід та Баба з водою).*

Дід. Подивися! От не ждалось,
Що з бичочком нашим сталось!
Баба. Що ж! Бувають різні штуки:
Обліпили бичка мухи.

Дід. Та які там в дідька мухи, —
Це щось краще від макухи:
Заяць, лис, ведмідь і вовк.

Баба. Це їх наш бичок потовк!
Буде в нас
Усе враз:
І мнясце,
І сальце,
І печене,
І варене
І вужена шинка.

Дід. В мене буде кожух.

Баба. В мене кожушинка.

Дід. В мене буде капелюх,
Теплі рукавиці.

Баба. Хоч пускайся у танець, —
В мене буде комірець
З жовтої лисиці.

(Танцює).

Ніж, дідусю, бери
Та на зайчика гостри.

(Дід гострить ножа).

Зайчик. Ой не ріжте мене,
Ой не їжте мене:
Стану я в пригоді
Всій вашій господі.
Красно квітуть квіти,
Красно сонце світе,
Та найкраще — воля
Серед степу — поля!
І за неї вам
Я усього дам:
Моркви, бараболі,
Бобу і квасолі
Баба. (Мрійно) Моркви, бараболі,
Бобу і квасолі.
Дід. Що ж ми маємо робити,
Як гадаєш ти?
Баба. Пустити.

(Дід пускає зайчика. Зайчик зникає).

Лисица. Ой, дідусю, ой, бабусю,
Я й казати вам боюся.
Може ви не чули зроду
Про мою ясну господу:
В мене лави дубові,
А столи ясенові,
Ліжко з чистої кедрини,
А на ліжку три перини,
Бо у мене гуси білі
Вкрили луки на три милі,
А коли на став сідають
Мов купави розцвітають.
Коли хочете, бабусю,
Я вам радо прислужуся:
Вкрию гусьми все подвіре,
Щоб в зімі ви драли піре.

Баба. Вкриє гусьми все подвіре,
Щоб в зімі я драла піре...

Дід. Що ж ми маємо робити?
Як гадаєш ти?

Баба. Пустити.

(Дід пускає лисицю).

Вовк. Ех, не шкода мені вмерти,
Та хто буде вівці жерти?
Із кошари виганяти,
У степу їх попасати?!
Все від голоду загине:
Вівці, кози, ситі свині,
І ягнята і телята, —
Така доля вже проклята!
От — так инший з сили рветься,
Наче риба об лід б'ється,
А для чого тратив силу? —
Йшов і нагло бух в могилу...
Доробився до худоби! —
Звісно має той, хто робе...
Може б... вам оці ягнята,
Вівці, свині, поросята
В господарстві придалися?..
Тут п'ять кроків до вузлісся,
Я б побіг і всю отару
Вам пригнав, як вітер хмару...

Баба. Побіжить і всю отару
Прижене, як вітер хмару.

Дід. Що ж ми маємо робити?
Як гадаєш ти?

Баба. Пустити.

(Дід пускає вовка).

Ведмідь. Я, сказати б, не багатий,
А все шкода умірати.
Жаль на серцю невимовний.

Маю меду вулик повний,
Все беріг на дні майбутні.
От тепер і смійсь на кутні.
Як би я радів, втішався,
Колиб б вулик вам придався,
А то пчоли проклятуці
Ростягають мед по пущі.
Вчора, щоб вони пропали,
Цілу миску меду вкрали.

Б а б а. Вчора, щоб вони пропали,
Цілу миску меду вкрали.

Д і д. Що ж ми маємо робити?
Як гадаєш ти?

Б а б а. Пустити.

*(Ведмідь тікає. Підходять парубки,
дівчата, дядьки).*

П а р у б к и. По селу чутки лунають,
Люде ходять та питають,
Чи не чули щось нового
Про бичечка чарівного?
Кажуть люде, що бичок,
Ловить звіря на гачок,
Що тепер ви вже багаті,
Що всього в вас повно в хаті:
Срібла відра та діжки,
В сінях золота мішки,
А в коморі повні скрині
Сорочок, спідниць, тканини;
Що в вас коні табунами
Ходять луками, степами,
А корів, овець отари
Геть розвалюють кошари...
Де бичка, скажіть придбати,
Щоб були і ми багаті?!

Дід. Та його ми для потіхи
Добули з цієї стріхи.
Парубки. Та нам діду, не до сміху!..
Дід. Так спитайте саму стріху.
Парубки. Де ж корови, вівці ваші?
Дід. Зараз всі вони на паші.
Почекайте — приженуть.
Тихше — гомін уже чуть.
Всі. Тихше — гомін уже чуть.
Дівчата. Гляньте, гляньте, вже женуть.
Парубки. Шлях їм курява вкриває.
Дівчата. Чуть — вівчарь на дудку грає...
Дівчата. Що там робиться, бабусю? —
Сніг летить, чи білі гуси?!
Парубки. Знову топін коней чуть.
Всі. Мед із пасіки несуть.

(Ведмідь приносить вулик меду).

Ведмідь. Повірили наперед, —
Так маєте тепер мед.
Вовк. *(з вівцями)*. Ледве з ними впоравсь, діду,
Хтів вже кликати сусіду.

(Вівці збиваються вкупу, мекають).

Зайчик *(з городиною)*. Важко все було нести,
Та доніс! — Тепер пусти!

(Тікає).

Лисиця *(женучи гусей)*. Гиля, гиля, білі гуси,
До дідуся, до бабусі.

(Гуси кидаються шо вправо, то вліво. Народ, мов зачарований, дивиться на те, що коїться. Лірник іде вулицею і, почувши гомін, спляється і співає).

Лірник. Ой, всі люде рівно на світ родяться,
Та не всім рівно на сім світі водиться.

(Народ повторює).

Лірник. Одні люде у роскошах купаються,
А другії та гіркими умиваються.

(Народ).

Лірник. В одних землі оком не обнятоньки,
А у других — ніде поховатоньки.

(Народ).

Лірник. Ох, і де ж ти, правдонько, дівалася,
В які ліси, в які пущі заховалася?

(Народ).

Лірник. Колись тебе розшукаємо,
Колись тебе роспитаємо,
Чого в нетрях ти ховалася,
Як в нас сльози розливалися.

(Народ повторює).

З А В І С А.

18/I-1925.

Horní Černošice.

Друковано 600 прим.

U 27766

3186117312

Склад видання: у автора
(О. Олес, Řevnice u Prahy Č. S. R.).

Слов. відділ при друк. Fr. Vonka Praha-Smíchov, Duškova 11.